

Leidraad: verwerving benodigde competenties Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Leidraad: verwerving benodigde competenties Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
Voor wie?	3
Verantwoording	3
Leeswijzer	3
2. Huiselijk geweld in de langdurige zorg	4
3. Competenties voor de aanpak van huiselijk geweld van professionals in de langdurige zorg	6
3.1 Beroepshouding voor alle professionals	6
3.2 Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling	7
3.3 Professional met signaleringsverantwoordelijkheid	8
3.4 Professionals met handelingsverantwoordelijkheid	10
4. Scholingsplan	14
Eindnoten	18

1. Inleiding

In haar onderzoek naar de invoering van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling stelt de inspectie voor de Gezondheidszorg dat de scholing van medewerkers voor het gebruik van de meldcode nog lang niet overal op orde is en dat de noodzaak om personeel te scholen in het werken met een meldcode nog niet overal goed is doorgedrongen. Daarom doet de Inspectie aan brancheorganisaties en beroepsverenigingen de aanbeveling om haar leden een leidraad hiervoor te bieden, waarin de noodzaak tot scholing wordt benadrukt, beschreven is over welke competenties professionals moeten beschikken en welke scholing beschikbaar is.

Er zijn grote verschillen hoe organisaties taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot het uitvoeren van de meldcode hebben belegd. Organisaties moeten daarom zelf nagaan welke competenties precies voor welke medewerkers gelden en op basis daarvan een scholingsplan opstellen voor de verschillende typen medewerkers.

ActiZ, BTN, VGN en V&VN zijn van mening dat het thema huiselijk geweld en kindermishandeling al in de beroepsopleidingen behandeld moet worden. Daar wordt op dit moment aan gewerkt. Naast aandacht in de verschillende beroepsopleidingen blijft bij- en nascholing noodzakelijk: huiselijk geweld is een thema dat blijvende aandacht vraagt.

Voor wie?

Deze leidraad is specifiek opgesteld voor organisaties in de langdurige zorg, te weten gehandicaptenzorg, verpleeg- en verzorgingshuizen en thuiszorg. Hij is echter ook bruikbaar voor de kraamzorg.

Verantwoording

Deze leidraad is gebaseerd op de volgende documenten:

- NJI/Movisie (2008): Competenties 'Geweld leren signaleren en (be)handelen'
- Rossum, J. van, I. ten Berge en I. Anthonijsz (2008) Competenties in relatie tot de aanpak van kindermishandeling. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut
- V&VN Meldcode Kindermishandeling en huiselijk geweld – stappenplan voor verpleegkundigen en verzorgenden (2013)

Leeswijzer

In deze leidraad zijn de competenties beschreven die nodig zijn om te handelen volgens de vijf stappen van een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Bij de uitwerking van de competenties beschrijven we kennis, vaardigheden en attitude door elkaar. Daarvoor is gekozen, omdat deze meestal met elkaar samenhangen en vaak niet los van elkaar gezien kunnen worden.

Een adequate aanpak van huiselijk geweld vraagt naast de vijf stappen van de meldcode van verschillende beroepsgroepen specifieke competenties op het terrein van onderzoek/diagnostiek,

behandeling en bescherming / bieden van veiligheid – deze competenties vallen buiten het bereik van deze leidraad en zijn hier derhalve niet uitgewerkt. Hier gaat het om het zo vroeg mogelijk signaleren en toe leiden naar hulp.

In deze leidraad leest u eerst over de rol die de langdurige zorg speelt in de aanpak van huiselijk geweld. Vervolgens zijn de competenties per stap van de meldcode nader uitgewerkt. Eerst voor professionals die primair signaleringsverantwoordelijkheid hebben, daarna voor professionals die daarnaast handelingsverantwoordelijkheid hebben.

In deze leidraad spreken we over de professional als ‘zij’ en ‘haar’; u kunt daar ook ‘hij’ en ‘zijn’ lezen.

Huiselijk geweld

In deze leidraad spreken we over ‘huiselijk geweld’, of in navolging op de Wet verplichte meldcode, over ‘huiselijk geweld en kindermishandeling’. Onder huiselijk geweld verstaan we alle vormen van geweld tussen familie- en gezinsleden, in het bijzonder kindermishandeling, partnergeweld en ouderenmishandeling. Al deze vormen van geweld kunnen zowel in de thuissituatie als in een instelling plaatsvinden.

2. Huiselijk geweld in de langdurige zorg

Sinds juli 2013 is de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht. Deze wet verplicht iedere organisatie of instelling die met kinderen, volwassenen of ouderen werkt een meldcode te hebben die aan de wettelijke eisen voldoet. Bovendien heeft iedere organisatie de plicht om de kennis en het gebruik van de meldcode binnen de eigen organisatie te bevorderen. In een meldcode is tenminste een stappenplan opgenomen, dat de beroepskracht duidelijk maakt wat van hem verwacht wordt in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Naast de Wet verplichte meldcode zijn professionals gehouden aan de professionele standaard van hun beroepsgroep en aan de normen en codes van de instelling waar zij werken. Tot de professionele standaard van professionals in de langdurige zorg behoren de meldcodes en richtlijnen van beroepsverenigingen als V&VN, KNMG, NIP/NVO, Verenso en NVAVG.

Gevarieerde doelgroep

De langdurige zorg is zeer gevarieerd. Deze leidraad richt zich op drie sectoren in de langdurige zorg: thuiszorg, gehandicaptenzorg en verzorgings- en verpleeghuizen. De langdurige zorg kent verschillende soorten organisaties (ambulant, intra- en extramuraal) en verschillende doelgroepen cliënten (kinderen, volwassenen en ouderen) en hun verzorgers. Bovendien is er een diversiteit aan professionals werkzaam binnen de langdurige zorg, zoals helpenden, verzorgenden, begeleiders, verpleegkundigen, gedragsdeskundigen, artsen en paramedici. Al deze professionals kunnen in hun werk te maken krijgen met vermoedens van huiselijk geweld. Zij kunnen signalen opvangen bij slachtoffers, maar ook bij plegers.

Verschillende taken en verantwoordelijkheden

De verschillende professionals binnen de langdurige zorg, hebben verschillende taken en verantwoordelijkheden. Ook als het gaat om de aanpak van huiselijk geweld. In deze leidraad maken we onderscheid in twee 'typen' verantwoordelijkheden: professionals met signaleringsverantwoordelijkheid en professionals met handelingsverantwoordelijkheid. Beide 'typen' professionals hebben een verantwoordelijkheid in het signaleren van huiselijk geweld én in het handelen bij vermoedens van huiselijk geweld. De nadruk is alleen net iets anders.

De voornaamste verantwoordelijkheden van professionals met signaleringsverantwoordelijkheid zijn kort gezegd dat zij huiselijk geweld signaleren en hun zorgen overdragen. Dat zijn stap 1 (in kaart brengen van signalen) en stap 2 (collegiale consultatie) van de meldcode.

Voor professionals met handelingsverantwoordelijkheid geldt dat zij naast het signaleren van huiselijk geweld en collegiale consultatie hun zorgen bespreken met de cliënt en/of diens verzorgers (stap 3), het geweld wege (stap 4) en indien nodig hulp organiseren of een melding doen bij het Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) of het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) (stap 5).

Noodzaak van scholing

Betrokkenen bij huiselijk geweld (slachtoffers, plegers én getuigen) treden zelden uit zichzelf naar buiten met hun problemen. Zij zijn veelal afhankelijk van oplettende en oprecht geïnteresseerde buitenstaanders om hen te helpen hun benarde situatie te veranderen. Daarom is het belangrijk dat met name professionals in staat zijn de signalen te herkennen, die erop kunnen wijzen dat er in gezins- of familierelaties (gewelds)problemen zijn. En dat zij weten wat zij daar vervolgens mee kunnen en moeten doen. Dat is geen eenvoudige taak: huiselijk geweld te kunnen signaleren en vervolgens stappen nemen om het te helpen stoppen vereist specifieke kennis en vaardigheden.

Voor de meeste professionals geldt dat er in hun vooropleiding nog geen of nauwelijks aandacht was voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Zij hebben nog onvoldoende kennis en vaardigheden om goed met de meldcode te kunnen werken en zullen alsnog moeten leren.

Veel professionals geven aan huiselijk geweld een lastig thema te vinden. Het confronteert hen met hun eigen belemmeringen, weerstand en (ethische) dilemma's. Veel gehoorde belemmeringen zijn dat professionals zich onzeker voelen, over wat zij zien (is dit wel huiselijk geweld?), over wat zij kunnen (ik weet niet wat ik zeggen moet, ik ben bang dat ik de relatie met mijn cliënt op het spel zet), over wat ze moeten (ik weet niet wat ik moet doen, mag ik mij hier wel mee bemoeien?).

Toch is het belangrijk dat professionals huiselijk geweld signaleren en datgene doen met hun zorgen dat bij hun taken en verantwoordelijkheden past. Een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en scholing over het werken met een meldcode kan hen daarin ondersteunen. Uit onderzoek¹ weten we dat werken volgens een meldcode ook werkt: professionals die met een meldcode werken ondernemen drie keer zo vaak actie bij een vermoeden van huiselijk geweld als professionals die niet met een meldcode werken.

Hierna beschrijven we eerst de kerncompetenties die voor alle professionals gelden. Daarna gaan we in op de competenties die gelden voor professionals met respectievelijk signaleringsverantwoordelijkheid en handelingsverantwoordelijkheid.

3. Competenties voor de aanpak van huiselijk geweld van professionals in de langdurige zorg

Een adequate aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling vraagt van professionals verschillende competenties, die we hieronder verder specificeren. Allereerst wordt van professionals een bepaalde beroepshouding verwacht. Het is belangrijk dat professionals een respectvolle houding hebben tegenover hun cliënten en dat zij zich ervan bewust zijn dat huiselijk geweld voorkomt (3.1). Om huiselijk geweld en kindermishandeling te kunnen aanpakken is werken volgens een meldcode vereist. Alle professionals moeten daarom de meldcode van hun organisatie en beroepsgroep kennen en weten wat die meldcode van hen vraagt (3.2.).

Verder hebben alle professionals kennis en vaardigheden nodig om huiselijk geweld te kunnen signaleren, adequaat met deze signalen om te kunnen gaan en daarbij effectief te kunnen samenwerken met anderen. Afhankelijk van hun functie en de afspraken in de meldcode van de organisatie heeft iedere professional daarnaast aanvullende kennis en vaardigheden nodig om huiselijk geweld adequaat aan te kunnen pakken.

Hierna beschrijven we de competenties voor de twee 'typen' professionals: professionals die voornamelijk een signaleringsverantwoordelijkheid hebben (3.3) en professionals die met name een handelingsverantwoordelijkheid hebben (3.4). Dit onderscheid zal in de praktijk niet zo strikt zijn als hier is beschreven. Het is vooral bedoeld als een indruk van de minimale kennis en vaardigheden waarover de verschillende professionals dienen te beschikken, wat niet betekent dat zij niet meer zouden mogen of kunnen doen.

3.1 Beroepshouding voor alle professionals

Om huiselijk geweld te kunnen herkennen en vervolgens adequaat daarop te kunnen reageren is het nodig dat professionals een respectvolle houding hebben ten aanzien van hun cliënten. Bovendien moeten zij er oog voor hebben dat huiselijk geweld voorkomt, ook onder hun cliënten. De competentie die hierbij hoort is als volgt geformuleerd en uitgewerkt:

De professional is zich bewust dat geweld in huiselijke kring voor komt en erkent dat zij, binnen haar taken en mogelijkheden, een verantwoordelijkheid heeft in het signaleren en aanpakken ervan.

De professional:

- is zich ervan bewust is dat cliënten waarmee zij werkt (kinderen, volwassenen en ouderen) slachtoffer en/of pleger van huiselijk geweld kunnen zijn;

- is zich ervan bewust dat huiselijk geweld schadelijke gevolgen kan hebben op de korte en op de lange termijn;
- beseft dat zij een verantwoordelijkheid heeft in het signaleren van huiselijk geweld en is bereid deze te nemen;
- is onbevooroordeeld;
- kan zich inleven in de positie en emoties van slachtoffers, plegers en omstanders van huiselijk geweld;
- kent de grenzen van haar eigen mogelijkheden en verantwoordelijkheden en houdt zich daaraan;
- vraagt tijdig advies of hulp bij het omgaan met vermoedens van huiselijk geweld;
- realiseert zich dat er andere professionals bij een gezin betrokken kunnen zijn en is, indien nodig, bereid met hen samen te werken en te vertrouwen op hun deskundigheid;
- is zich bewust van haar eigen zwakke en sterke kanten, van eigen emoties en dilemma's en kan daarmee omgaan.

3.2 Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

De Wet meldcode verplicht alle organisaties om een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling te hebben. Alle medewerkers moeten volgens deze meldcode, en eventueel de meldcode van hun beroepsgroep (indien opgesteld), kunnen werken.

De professional weet welke rol en handelingsmogelijkheden zij volgens de meldcode van haar organisatie en van haar beroepsgroep heeft en wanneer zij anderen moet inschakelen

De professional:

- is op de hoogte van de in haar organisatie geldende meldcode en indien beschikbaar de meldcode van haar beroepsgroep en/of branche;
- weet wat haar taken en verantwoordelijkheden zijn volgens de meldcode van haar organisatie en handelt daarnaar;
- kent de mogelijkheden en grenzen van haar taken en verantwoordelijkheden;
- kan afwegen en beslissen wat zij zelf kan doen, wat iemand anders binnen haar organisatie kan doen en wat (en wanneer) zij moet overdragen aan andere professionals;
- kan zorgen toetsen bij anderen;
- kan signalen op een respectvolle manier bij de cliënt of zijn verzorger toetsen;
- weet dat de aanpak van eengerelateerd geweld, huwelijksdwang, vrouwelijke genitale verminking specifieke deskundigheid en protocollen vereist;
- weet dat zij bij vermoedens van deze specifieke vormen van huiselijk geweld altijd eerst advies vraagt bij een ter zake deskundige;
- weet waarom nauwkeurige verslaglegging noodzakelijk is en kent de wettelijke richtlijnen voor het delen van informatie, en -indien van toepassing- de regels van het beroepsgeheim en weet dat zij een meldrecht heeft en wat dat inhoudt.

3.3 Professional met signaleringsverantwoordelijkheid

Voor een deel van de medewerkers ligt de nadruk bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling op het signaleren. Dat noemen we hier 'professionals met signaleringsverantwoordelijkheid'. Daarmee bedoelen we dat deze professionals vooral een taak hebben in opvangen en bespreken van deze signalen. Maar alleen signaleren is nooit genoeg: deze professionals moeten daarnaast iets 'doen' met de signalen die ze hebben opgevangen: zij moeten op een open manier de cliënt of zijn verzorger kunnen vragen naar wat er gebeurd is, zij moeten de signalen kunnen bespreken met een deskundige collega en als dat nodig is hun zorgen objectief en zorgvuldig kunnen overdragen en nazorg bieden. Aan wie zij hun zorgen overdragen, is afhankelijk van de afspraken in de meldcode van hun organisatie; dat kan bijvoorbeeld de leidinggevende zijn, maar ook de aandachtsfunctionaris, de huisarts, het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.

In de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling zijn dit stap 1 (In kaart brengen van signalen) en stap 2 (collegiale consultatie).

Signalen in kaart brengen (stap 1):

De professional herkent signalen van huiselijk geweld en kan deze benoemen

De professional:

- beschikt over recente kennis over de vormen, signalen, omvang, het ontstaan en de gevolgen van kindermishandeling, partnergeweld en ouderenmishandeling;
- kent de belangrijkste risico- en beschermende factoren van huiselijk geweld;
- herkent de signalen (zoals lichamelijk welzijn, gedrag, interactie, gezinssituatie) die kenmerkend zijn voor de doelgroep waarmee zij werkt;
- weet of in haar organisatie gewerkt wordt met signalenlijsten en is in staat deze te gebruiken;
- weet wat de kindcheck inhoudt;
- kan indien relevant de kindcheck uitvoeren wanneer dat binnen haar taken en verantwoordelijkheden past;
- kan deze signalen objectief benoemen en vastleggen in het dossier;
- kan eigen waarnemingen en oordelen van die van anderen scheiden;
- kan beoordelen wanneer sprake is van een acute / levensbedreigende situatie, waarin direct handelen noodzakelijk is;
- Kan direct handelen in een acute / levensbedreigende situatie.

De professional kan een cliënt op een open manier vragen stellen over een signaal van huiselijk geweld

De professional:

- kan een cliënt en/of zijn verzorgers open vragen stellen over een signaal. Bijvoorbeeld door te vragen hoe de cliënt aan zijn blauwe plekken komt (Wat is er gebeurd? Bent u gevallen?) of waarom hij zich niet prettig voelt.
- Kan op basis van haar kennis met de cliënt en/of zijn mantelzorgers afwegen of de uitleg van de cliënt en/of zijn mantelzorgers wel of niet past bij de signalen en of zij daarom af kan zien van stap 2 of niet;
- Weet dat zij bij twijfel of een 'niet plus gevoel' of als zij de cliënt onvoldoende kent, altijd stap 2 moet zetten.

Collegiale consultatie en eventueel advies bij het AMK, het SHG of een deskundige op het gebied van letselduiding (stap 2):

De professional bespreekt haar zorgen en relevante informatie met een deskundige collega

De professional:

- begrijpt de noodzaak om signalen te bespreken met een deskundige collega (samen duiden);
- weet met wie en onder welke voorwaarden vertrouwelijke informatie gedeeld mag worden;
- kan de signalen concreet en objectief benoemen;
- legt in het dossier vast met wie waarover overlegd is en wat de uitkomst van dat overleg is.

De professional draagt haar zorgen over en blijft de cliënt ondersteunen

- kan inschatten wanneer zij informatie over vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling (haar zorgen) moet overdragen;
- weet aan wie zij deze informatie moet overdragen;
- kan haar zorgen objectief en overtuigend overdragen;
- legt in het dossier vast aan wie de zorgen zijn overgedragen;
- is zich bewust van de noodzaak de cliënt te blijven ondersteunen;
- kan een cliënt na het overdragen van de zorgen volgen en ondersteunen binnen de grenzen van haar functie en verantwoordelijkheid;
- weet dat zij bij nieuwe signalen de stappen (1 en 2) van de meldcode opnieuw moet doorlopen.

NB: van professionals met signaleringsverantwoordelijkheid wordt niet verwacht dat zij zelfstandig de stappen 3 tot en met 5 van de meldcode zetten. Het is wel belangrijk dat degene, aan wie deze professionals hun zorgen overdragen, zoveel mogelijk samen met de professional met signaleringsverantwoordelijkheid de verdere stappen zet, indien deze stappen nodig zijn.

3.4 Professionals met handelingsverantwoordelijkheid

Naast professionals die primair een signaleringsverantwoordelijkheid hebben, zijn er in de zorg professionals die meer handelingsmogelijkheden hebben en van wie ook meer wordt verwacht in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dat noemen we hier professionals met handelingsverantwoordelijkheid. Van deze professionals wordt verwacht dat zij naast het signaleren en de collegiale consultatie ook het AMK en SHG of een deskundige op het terrein van letselduiding kunnen raadplegen en in staat zijn met de cliënt te praten over de signalen, de informatie (signalen, verkregen advies en uitkomst gesprek cliënt) te wegen en indien nodig een melding te doen of de cliënt /het cliëntstelsel door te verwijzen naar de geëigende hulpinstantie.

Signalen in kaart brengen (stap 1):

De professional herkent signalen van huiselijk geweld en kan deze benoemen

De professional:

- beschikt over recente kennis over de vormen, signalen, omvang, het ontstaan en de gevolgen van kindermishandeling, partnergeweld en ouderenmishandeling;
- kent de belangrijkste risico- en beschermende factoren van huiselijk geweld;
- herkent de signalen (zoals lichamelijk welzijn, gedrag, interactie, gezinssituatie) die kenmerkend zijn voor de doelgroep waarmee zij werkt;
- weet of in zijn organisatie gewerkt wordt met signalenlijsten en is in staat deze te gebruiken;
- weet wat de kindcheck inhoudt;
- kan indien relevant de kindcheck uitvoeren wanneer dat binnen haar taken en verantwoordelijkheden past;
- kan deze signalen objectief benoemen en vastleggen in het dossier;
- kan eigen waarnemingen en oordelen van die van anderen scheiden;
- kan beoordelen wanneer sprake is van een acute / levensbedreigende situatie, waarin direct handelen noodzakelijk is;
- kan direct handelen in een acute / levensbedreigende situatie.

De professional kan een signaal van huiselijk geweld bespreken met haar cliënt

De professional:

- kan voor een cliënt en/of zijn verzorgers op objectieve en voor hen begrijpelijke wijze duidelijk maken wat zij signaleert;
- kan een cliënt en/of zijn verzorgers open vragen stellen over een signaal. Bijvoorbeeld door te vragen hoe de cliënt aan zijn blauwe plekken komt (Wat is er gebeurd? Bent u gevallen?) of waarom hij zich niet prettig voelt;

Collegiale consultatie en eventueel advies bij het AMK, het SHG of een deskundige op het gebied van letselduiding (stap 2):

De professional bespreekt zijn zorgen en relevante informatie met een deskundig collega en/of een externe deskundige

De professional:

- begrijpt de noodzaak om signalen te bespreken met een deskundig collega en/of een externe deskundige (samen duiden)
- weet met wie en onder welke voorwaarden vertrouwelijke informatie gedeeld mag worden
- weet welke adviesvragen zij aan het SHG, aan het AMK of aan een deskundige op het gebied van letselduiding kan voorleggen;
- weet de verschillende deskundigen te vinden;
- kan haar adviesvraag op de juiste manier formuleren zodat zij een bruikbaar (handelings)advies krijgt;
- kan de signalen concreet en objectief benoemen;
- legt in het dossier vast met wie waarover overlegd is en wat de uitkomst van dat overleg is.

Gesprek met de cliënt (stap 3)

De professional bespreekt zijn vermoeden van huiselijk geweld op een open en respectvolle manier met de cliënt/het cliëntsysteem

De professional:

- is in staat om vermoedens van huiselijk geweld met kinderen, volwassenen en cliënten met een fysieke of psychische beperking te bespreken;
- kan omgaan met emoties, weerstanden en loyaliteitsconflicten;
- weet welke mogelijke gespreksdoelen er zijn (bijvoorbeeld toetsen, informeren);
- kent de specifieke aandachtspunten voor het voeren van een gesprek over een vermoeden van huiselijk geweld (onder andere omgaan met emoties, weerstanden en loyaliteitsconflicten);
- weet dat zij ondersteuning kan vragen bij het voorbereiden van het gesprek bij een deskundig collega, het AMK of het SHG;
- weet welke collega / ketenpartner zij indien gewenst kan vragen het gesprek met haar te voeren;
- kan in houding en taalgebruik aansluiten bij het begripsvermogen van de cliënt (kind, volwassene of oudere) en/of zijn verzorgers;
- kan de inhoud van het gesprek afstemmen op het doel;
- kan haar vermoedens van huiselijk geweld expliciet maken en erop doorvragen;
- kan omgaan met de wens tot geheimhouding van de cliënt of zijn verzorgers;
- kan omgaan met emoties en weerstand van de cliënt of zijn verzorgers;

- kan concreet benoemen wat vervolgstappen zijn;
- kan bespreken wat nodig is om de onmiddellijke veiligheid van de cliënt te waarborgen;
- kan de uitkomsten van het gesprek objectief en volledig vastleggen in het dossier.

Wegen van het geweld (stap 4)

De professional analyseert en weegt de verzamelde informatie ten einde te besluiten welke vervolgstappen nodig zijn

De professional:

- kan op basis van verzamelde informatie een inschatting maken van het risico op huiselijk geweld en de aard en de ernst van het geweld;
- kan de aard en ernst van het geweld beoordelen;
- maakt bij het inschatten van het risico op huiselijk geweld gebruik van een risicotaxatie-instrument als dat binnen de instelling beschikbaar is;
- weet dat zij bij twijfel over de eigen inschatting altijd het SHG of het AMK moet raadplegen;
- legt haar afweging zorgvuldig en objectief vast in het dossier;
- kan beoordelen wanneer het vermoeden van huiselijk geweld ongegrond is en legt vast op basis van welke informatie zij tot dat oordeel is gekomen.

Beslissen: zelf hulp organiseren of melden (stap 5)

De professional organiseert passende hulp om huiselijk geweld te stoppen en schade te voorkomen of te beperken.

De professional:

- weet welke hulp in de regio beschikbaar is voor de verschillende vormen van huiselijk geweld;
- kan inschatten welke hulp een cliënt of cliëntsysteem nodig heeft om het geweld te stoppen;
- kan de noodzakelijke hulp te organiseren;
- weet dat hij het effect van deze hulp moet volgen;
- legt in het dossier vast aan wie de hulp is overgedragen;
- volgt en ondersteunt de cliënt binnen de grenzen van haar functie en verantwoordelijkheid;
- is in staat te beoordelen wanneer hulp niet het gewenste effect heeft en is in staat te beslissen welke vervolgstappen dan noodzakelijk zijn;
- weet dat zij bij nieuwe signalen de stappen van de meldcode opnieuw moet doorlopen en moet overwegen een melding te doen.

De professional meldt huiselijk geweld bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld

De professional:

- kan beoordelen wanneer haar mogelijkheden om de cliënt voldoende tegen het risico van huiselijk geweld te beschermen ontoereikend zijn en het noodzakelijk is te melden bij het AMK of het SHG;
- weet dat zij bij twijfel over haar mogelijkheden om de cliënt te beschermen tegen huiselijk geweld een melding moet doen bij het AMK of SHG;
- weet in welke situaties en onder welke voorwaarden zij haar beroepsgeheim kan, mag of moet doorbreken;
- weet dat zij de cliënt (vanaf 12 jaar) bij voorkeur vooraf informeert over haar melding;
- weet in welke situaties zij mag afzien van het vooraf informeren van de cliënt over het voornemen een melding te doen;
- kan uitleggen aan de cliënt waarom zij een melding wil doen en wat het doel van de melding is;
- is in staat de cliënt uitdrukkelijk om een reactie te vragen;
- is in staat om te gaan met mogelijke bezwaren van de cliënt tegen de melding;
- kan een adequate inschatting maken van de noodzaak om zonder toestemming van de cliënt een melding bij het AMK en het SHG te doen.
- legt in het dossier vast dat een melding is gedaan bij het AMK of het SHG, of zij daarover wel of niet gesproken heeft met de cliënt en of de cliënt toestemming heeft gegeven of niet;
- volgt en ondersteunt de cliënt binnen de grenzen van haar functie en verantwoordelijkheid;
- weet dat zij bij nieuwe signalen de stappen van de meldcode opnieuw moet doorlopen.

4. Scholingsplan

Vanaf 2013 zijn zorgorganisaties verplicht om te werken met de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Maar hoe medewerkers met de meldcode moeten omgaan, is niet voor iedereen even duidelijk. Om huiselijk geweld en kindermishandeling te kunnen signaleren en aan te pakken is scholing van professionals van groot belang. Om dit structureel aandacht te geven adviseren wij organisaties om dit thema op te nemen in hun reguliere scholingsplannen en ontwikkelingsplannen, voorzien van een bijbehorend scholingsbudget.

Start: opstellen van een meldcode en implementatie daarvan

Zorgorganisaties en zorgmedewerkers moeten zelf een meldcode vaststellen. De meldcode is een stappenplan dat organisaties kunnen gebruiken als ze vermoedens van mishandeling hebben. In de meldcode is opgenomen wat van welke functiegroepen wordt verwacht. Ook is opgenomen welke afspraken met externen zijn gemaakt, wie die externen zijn en wie daarmee contact opneemt. Organisaties kunnen voor het opstellen van een eigen meldcode gebruik maken van [het basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling](#) van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en van [de V&VN Meldcode Kindermishandeling en huiselijk geweld](#). Deze meldcode is ook gebaseerd op het basismodel en geeft de algemene normen van de beroepsgroepen van verpleegkundigen en verzorgenden. Beide meldcodes zouden goed op elkaar moeten aansluiten.

Om managers te helpen bij de implementatie van een meldcode, heeft de Rijksoverheid de [toolkit meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling](#) gepubliceerd.

In deze toolkit is onder andere 'Checklist invoeren meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling' te vinden. In deze checklist zijn alle punten waarmee u rekening moet houden bij de implementatie van een meldcode op een rij gezet.

Opstellen scholingsplan

Stel een scholingsplan en/of ontwikkelingsplan op met daarin:

- Welke medewerkers getraind moeten worden.
In principe moeten alle medewerkers in de organisatie die [cliëntcontact](#) hebben geschoold worden. Een organisatie moet voor zichzelf in kaart brengen welke medewerkers, met welke functies, dat zijn. Het is aan te raden daarbij gebruik te maken van de tweedeling in medewerkers met signaleringsverantwoordelijkheid en medewerkers met handelingsverantwoordelijkheid, zoals hiervoor beschreven.
- In welke volgorde medewerkers getraind worden.
Uit de praktijk weten we dat het goed is als eerst de aandachtsfunctionaris/leidinggevenden zijn geschoold en daarna de medewerkers. Als medewerkers dan vragen of opmerkingen hebben, kunnen zij bij hun leidinggevende/de aandachtsfunctionaris terecht.
- Hoe een overzicht van gevolgde training bijgehouden wordt.

Omdat het van belang is oog te blijven hebben voor het thema is het handig inzichtelijk te maken wie welke training volgt en welk vervolg daaraan gegeven wordt.

- Een begroting van de benodigde tijdsinvestering en het benodigde budget. Afhankelijk van de functie/verantwoordelijkheid van een medewerker en het soort scholing dat wordt gekozen, moet de organisatie rekening houden met de benodigde tijdsinvestering en de kosten van de training. Via de sites van de aanbieders is hierover specifieke informatie te vinden.

Voorafgaand aan de scholing: enthousiasmeren van medewerkers

Het informeren en het enthousiasmeren van de medewerkers voor de training of cursus is cruciaal voor het slagen ervan. Medewerkers moeten snappen waarom zij scholing krijgen. Daarom is het belangrijk dat zij voorafgaand aan het volgen van scholing informatie krijgen over het belang dat de organisatie hecht aan het gebruik van de meldcode en dat van medewerkers verwacht wordt dat zij daarin een rol spelen. En dat scholing hen daarbij helpt. Eventueel kan informatie worden gegeven over het implementatietraject van de meldcode binnen de eigen organisatie. Ook kan al wat inhoudelijke informatie worden aangeboden, om het belang van aandacht aan het thema te onderstrepen. Denk bijvoorbeeld aan een [factsheet](#) over huiselijk geweld van Movisie of een motiverend filmpje (via YouTube > huiselijk geweld / kindermishandeling).

Kiezen van het soort scholing

Er zijn verschillende vormen van scholing mogelijk:

Face-to-facetrainingen. Dit zijn trainingen waarin een trainer de scholing persoonlijk biedt. Een voordeel van deze vorm is dat de werkvorm makkelijk aan de wensen van de cursisten kan worden aangepast, dat cursisten eigen vragen of dilemma's direct in kunnen brengen en dat het geleerde geoefend kan worden. Een nadeel is dat het op een vast tijdstip plaatsvindt, dat medewerkers vrij geroosterd moeten worden.

Face-to-facetrainingen kunnen zowel incompany worden aangeboden (een trainer verzorgt scholing aan (een deel van de) medewerkers van één organisatie) als via open inschrijving (de deelnemers zijn afkomstig uit verschillende organisaties).

E-learning. Een belangrijk voordeel van digitale scholing is dat medewerkers deze cursus op een door hen gekozen moment, op een door hen gekozen plek kunnen volgen. Bovendien heeft e-learning een hoge informatiedichtheid: in korte tijd leert de cursist heel veel over het thema en is daardoor relatief goedkoop. Een nadeel is de beperkte uitwisseling van ervaringen met collega's.

Blended-learning. Deze vorm van scholing is een combinatie van e-learning en face-to-facescholing. Dit blijkt in de praktijk een veel gekozen combinatie, waarin cursisten snel informatie tot zich nemen middels e-learning en deze vervolgens oefenen in een face-to-facetraining.

Kiezen van de aanbieder van de scholing

Een overzicht van alle aanbieders van scholing over huiselijk geweld en kindermishandeling is te vinden in de [databank bij-en nascholing Meldcode Huiselijk geweld](#)

<http://www.huiselijkgeweld.nl/dossiers/databank> bij en nascholing meldcode/aanbieders-scholing.

Hierin is een diversiteit aan scholing opgenomen over alle vormen van huiselijk geweld. Bovendien is

per aanbieder aangegeven welke competenties in de scholing aan bod komen en voor welke groepen professionals accreditatie is aangevraagd.

Bij dergelijke aanbieders kunt u onder andere denken aan Augeo Academy The Next Page (www.thenextpage.nl), het leerstation zorg (www.leerstationzorg.nl), het Verweij Jonker Instituut (www.verweij-jonker.nl), Movisie (www.movisie.nl), Kennisplein gehandicaptenzorg (www.kennispleingehandicaptensector.nl) of de Landelijke trainersgroep aanpak kindermishandeling (www.ltak.nl) die gecertificeerde trainers opleidt. Al deze aanbieders bieden scholing aan voor de aanpak van kindermishandeling, maar ook voor ouderenmishandeling, huiselijk geweld en eengerelateerd geweld. Ook V&VN biedt in de V&VN Academie een incompany-training over werken met de meldcode aan (<http://academie.venvn.nl/>).

Daarnaast kan algemene voorlichting van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld behulpzaam zijn. Medewerkers weten dan beter de weg te vinden en kunnen hun vragen en opmerkingen met een medewerker bespreken. De meeste Advies- en Meldpunten Kindermishandeling en Steunpunten Huiselijk Geweld bieden voorlichtingsbijeenkomsten over hun werkwijze en geven soms ook workshops en/of trainingen.

Specifieke vormen van huiselijk geweld zoals eengerelateerd geweld, huwelijksdwang en meisjesbesnijdenis verdienen apart aandacht. Voor voorlichting over deze specifieke vormen van huiselijk geweld zijn ook de AMK's en de SHG's te benaderen, of de politie.

Specifiek over vrouwelijke genitale verminking heeft GGD Kennisnet een digitale cursus gemaakt: <http://vgv.ggd.nl/>

Over huwelijksdwang is een gratis digitale cursus te volgen: www.huwelijksdwang.info Deze is ontwikkeld door Fier Fryslân en Augeo Academy The Next Page. Informatie en/of trainingen over eengerelateerd geweld, huwelijksdwang en meisjesbesnijdenis is ook te vinden op www.meisjesbesnijdenis.nl en www.ltak.nl.

Na afloop van een cursus

Het volgen van een training kan bij individuele medewerkers van alles oproepen, er kunnen vragen blijven liggen. Als er na afloop nog vragen liggen, beoordeelt de leidinggevende / aandachtsfunctionaris hoe daarmee om te gaan.

- Het is goed na afronding van de cursus een teambijeenkomst te organiseren. Onderwerpen die daarin aan bod kunnen komen zijn bijvoorbeeld hoe breng ik het geleerde nu in de praktijk? Hoe zit het nu met onze eigen meldcode? Op welke manier komen we in onze organisatie geweld tegen?
- Losse eindjes en vragen kunnen in een individueel gesprek aan de orde komen. Bijvoorbeeld in een werkoverleg.
- Het kan ook zijn dat medewerkers als gevolg van de cursus denken aan casuïstiek waar zij in het verleden mee te maken hebben gehad. Ook dat kan in een werkoverleg aan de orde komen.

Op de agenda houden

Eenmalig scholen in onvoldoende om het thema onder de aandacht van medewerkers te houden. Daarom is het noodzakelijk om te zoeken naar mogelijkheden om het structureel bij medewerkers aan te bieden. Manieren waarop dat mogelijk is, zijn bijvoorbeeld:

- Door het bieden van opfriscursussen die door diverse aanbieders van scholing worden aangeboden.
- Door in elk casuoverleg standaard ook het thema huiselijk geweld te benoemen en na te gaan of iemand hiermee te maken heeft gehad;
- Op intranet een pagina te wijden aan het thema;
- Door medewerkers hun dilemma's en leerpunten met elkaar te laten bespreken in intervisie of supervisie;
- Door casusbesprekingen waarbij medewerkers een paar keer per jaar een geanonimiseerde casus inbrengen. Het primaire doel is dat alle medewerkers ervan kunnen leren. Een bijkomend doel is dat nagegaan kan worden of behoefte (of noodzaak) is aan (aanvullende) scholing.
- door de aandachtsfunctionaris / direct leidinggevende de taak te geven alert te zijn op kennis- en vaardighedenniveau van personeel
- door het organiseren van een themalunch, die door medewerkers bij toerbeurt georganiseerd kunnen worden. Voorbeelden van thema's kunnen zijn:
  - wat kan je voor iemand betekenen na een melding / nadat je zorgen hebt overgedragen,
  - wat doet het AMK / SHG;
  - wat kan je doen om overbelasting te voorkomen
  - discussie naar aanleiding van een film. Zie bijvoorbeeld <http://www.huiselijkgeweld.nl/publicaties/videos> of op You Tube > huiselijk geweld / kindermishandeling;

Onderscheid huiselijk geweld en grensoverschrijdend gedrag

Er is een onderscheid is tussen huiselijk geweld en grensoverschrijdend gedrag door een beroepskracht. Ook voor grensoverschrijdend gedrag door een beroepskracht moet de organisatie een protocol opstellen; dat valt echter niet onder de meldcode en de stappen die dan van de medewerker en de organisatie worden verwacht zijn anders.

Meer informatie daaromtrent vindt u op de website www.veiligzorgrelatie.nl van het ministerie van VWS.

Eindnoten

1. Doeven, I (2008) Meldcodes kindermishandeling. Beschikking, waardering, gebruik en scholing. Den Haag, Ministerie voor Jeugd en Gezin
2. Deze paragraaf is gebaseerd op competenties irt aanpak kindermishandeling, NJI 2008
3. Het aanbod van Augeo Academy The Next Page is te vinden op www.thenextpage.nl in de cursuscatalogus.

Tekst:

Edith Geurts (Augeo Academy The Next Page) in samenwerking met Corina Munts (BTN), Jos Noordover (VGN), Veronique Tubée (ActiZ), Joke de Witte (V&VN). Maart 2014

Het is toegestaan teksten uit deze uitgave over te nemen met de juiste bronvermelding.